

Jord- och skogsbruksutskottet

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling Hållbar utveckling i Finland – långsiktigt, koherent och inkluderande

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling Hållbar utveckling i Finland – långsiktigt, koherent och inkluderande (SRR 1/2017 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Marja Innanen, Statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Johanna Niemivuo-Lahti, jord- och skogsbruksministeriet
- forskarprofessor Sirpa Kurppa, Naturresursinstitutet
- miljödirektör Liisa Pietola, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- miljöchef Fredrik Blomfelt, Skogsindustrin rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- miljöministeriet
- Jyväskylä stad
- Kepa rf
- Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- Finlands naturskyddsförbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Redogörelsen innehåller statsrådets plan för att genomföra FN:s handlingsprogram Agenda 2030 för hållbar utveckling. Utskottet konstaterar att den centrala utgångspunkten för redogörelsen är det samhälleliga åtagande för hållbar utveckling som Finlands kommission för hållbar utveckling uppdaterade våren 2016. Åtagandet – Målbild för Finland 2050 – är Finlands nationella tolkning av det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling. Agenda 2030 består av gemensam-

Utlåtande JsUU 6/2017 rd

ma principer, 17 mål och 169 delmål som preciserar målen, medel för genomförande samt ett gemensamt system för uppföljning och utvärdering av genomförandet. Målen för Agenda 2030 är globala och gäller på lika villkor i alla länder i världen.

Utskottet påpekar att det samhälleliga åtagandet som redogörelsen utgår från också är ett instrument för genomförande där medborgare, företag, organisationer, kommuner och övriga intressentgrupper kan medverka genom egna åtaganden och mål. Redogörelsen och regeringens genomförandeplan utgår alltså från visionen, principerna och målen för det samhälleliga åtagandet. Det samhälleliga åtagandet är också en central utgångspunkt för valet av fokusområden för redogörelsen. Utskottet ställer sig bekom redogörelsens idé om att hela samhället deltar för att främja en hållbar utveckling. Åtagandet har också väckt positiv uppmärksamhet över hela världen.

Utskottet konstaterar att jordens befolkning växer och den materiella konsumtionen ökar, vilket kommer att kräva målmedvetna gemensamma åtgärder under de närmaste årtiondena. I ett globalt perspektiv har de ekologiska riskgränserna överskridits åtminstone när det gäller biologisk mångfald och klimatförändring. Vår verksamhet och användningen av naturresurser måste således anpassas till gränserna för naturens bärkraft, så att vi också i framtiden kan trygga ekosystemens bärformåga. Bekämpningen av klimatförändringen förutsätter framför allt att vi avstår från fossila bränslen, vilket betyder att vi övergår till förnybar energi, effektiviserar användningen av energi och minskar energiförbrukningen. Utskottet poängterar att globalt ansvar och politisk koherens är viktiga principer, eftersom effekterna av olika länders ageranden sträcker sig också utanför ländernas gränser. Beslut som fattas inom olika politiska sektorer (inklusive jordbruk) påverkar genomförandet av målen för hållbar utveckling i Finland och globalt. De globala utmaningarna (inklusive matsäkerheten) är också Finlands utmaningar, och vi bör vara med om att lösa dem. Enligt klimatavtalet från Paris ska klimatförändringen bekämpas utan att matproduktionen äventyras.

Genomförandet av Finlands Agenda 2030 grundar sig på två fokusområden, nämligen ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland samt ett Finland som prioriterar jämlikhet, jämställdhet och kompetens. Utskottet konstaterar att jord- och skogsbruket har en stark roll inom fokusområdet ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland. I enlighet med redogörelsen poängterar utskottet att en hållbar, stark ekonomi som kommer alla till nytta behövs för att det ska vara möjligt att nå målen för hållbar utveckling. En hållbar ekonomi förutsätter en socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Målet bör vara en hållbar ekonomi som skapar välfärd och livskvalitet samtidigt som miljöolägenheterna minskar. Såväl konsumenternas som beslutsfattarnas val påverkar måluppfyllelsen för Agenda 2030. Utskottet framhåller i likhet med redogörelsen att särskild vikt bör fästas vid hållbar offentlig upphandling.

I redogörelsen hänvisas det till en undersökning som gällde nyckelfrågor och indikatorer i anslutning till handlingsprogrammet för hållbar utveckling (Avain2030). I undersökningen klarlades utifrån indikatorbaserat material, synpunkter från en deltagande intressentgrupp samt litteraturen Finlands beredskap och utgångsläge när det gäller att genomföra Agenda 2030 (så kallad gap-analys). Enligt undersökningen är vår utgångsnivå internationellt sett hög, men enligt de indikatorer som användes i undersökningen har utvecklingen under de senaste åren inte varit gynnsam i fråga om ett enda huvudmål för hållbar utveckling. I projektet Avain2030 identifierades den höga utbildningskvaliteten och anknytande kompetens samt den allmänna stabiliteten hos systemen i

Utlåtande JsUU 6/2017 rd

samhället som Finlands viktigaste styrkeområden inom hållbar utveckling. Som de största utmaningarna för projektet framstod bekämpningen av klimatförändringen och överkonsumtionen av naturresurser samt utvecklingen inom ekonomi och sysselsättning.

Särskilda frågor inom utskottets fackområde

Med hänvisning till det som redogörelsen konstaterar om användningen av naturresurser väster utskottet med avseende på sitt fackområde vikt vid att det finns totalt 2,7 miljoner hektar skyddade skogar i Finland, det vill säga 12,0 procent av skogs- och tvinmarken. De skyddade skogarnas areal består av skogar inom lagstadgade skyddsområden och av skyddsobjekt för mångfalden i ekonomiskogarna. Skogarna inom lagstadgade skyddsområden utgör 2,4 miljoner hektar (10,6 procent av skogs- och tvinmarken) och de skogar som är skyddsobjekt för mångfalden i energiskogarna utgör 0,3 miljoner hektar (1,5 procent). Finland har den största andelen strikt skyddade skogar i Europa. Skogarna i Finland, både ekonomiskogarna och de skyddade skogarna, har en betydande roll som kolsänka och som rekreativskälla för att främja människornas välbefinnande. Denna betydelse stärks av allemansrätten. Åkrarna, som utgör bara ungefär 7 procent av Finlands areal, är små (genomsnittlig skiftesareal 2—3 hektar), och därför finns det många randområden som ökar naturens mångfald. Utifrån specialkompetens produceras livsmedel i vårt land under klimatförhållanden där den korta växtperioden har utmanat jordbrukarna och forskningen till att försöka nå resurssmarta lösningar. Produktionen inom jord- och skogsbruket i vårt land bör även i fortsättningen luta sig mot en hållbar utveckling. Detta kan bli verklighet genom att de ekonomiska förutsättningarna säkerställs och forskning och utbildning inom området tryggas. Det gäller i synnerhet att förhindra att skogsägandet fragmenteras. Utan en hållbar ökning av utnyttjandet av förnybar naturresurser och utan ny teknik är det omöjligt att nå de klimatpolitiska målen och omöjligt att allt mer ersätta icke förnybara råvaror med förnybara råvaror.

Utskottet påpekar att redogörelsens spetsprojekt ”Kolfri, ren och förnybar energi på ett kostnads-effektivt sätt” har som mål bland annat att på ett hållbart sätt öka andelen förnybar energi så att dess andel under 2020-talet överstiger 50 procent av den totala energiförbrukningen samt höja självförsörjningsgraden till över 55 procent. Vidare ska hållbarhetskriterierna för användningen av biomassa säkerställas och en överenskommelse ingås om en rättvis fördelning av bördan inom EU och vid de internationella klimatförhandlingarna. Ett system för kompensation av utsläppshandelns indirekta konsekvenser för elpriserna införs, användningen av kol slopas i energiproduktionen och den inhemska användningen av importerad olja halveras under 2020-talet, andelen förnybara bränslen i trafiken måste senast 2030 höjas till 40 procent och industrin och exporten inom branschen måste stödjas. Dessutom ska den offentliga sektorn uppmuntras till koldioxid-neutrala energilösningar, och inom uppvärmningen bör utsläppsfria förnybara alternativ uppmuntras som alternativ till importerad olja.

Att främja energiutvinning ur biomassa och decentraliserad småskalig produktion och användning av energi samt policyn i fråga om sänkor står i fokus inom jord- och skogsbruksutskottets fackområde. I utlåtandet JsUU 15/2016 rd — U 53/2016 rd (Markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk, LULUCF) kräver utskottet att beräkningsreglerna för LULUCF-sektorn och sättet att räkna in kolsänkor enligt kommissionens förslag måste ändras. Utskottet vill också betona att i den klimatpolitiska planen på medellång sikt är jordbrukssektorn speciellt viktig som en del av ansvarsfördelningssektorn. Utskottet påpekar med hänvisning till sitt utlåtande

Utlåtande JsUU 6/2017 rd

JsUU 5/2017 rd – U 5/2017 rd (direktivet om förnybara energiformer) att det gäller att komma fram till lösningar som gör det möjligt att utnyttja organisk mark inom såväl jord- som skogsbruk.

Av redogörelsen framgår regeringens målsättning att virke ska användas på ett mer mångsidigt sätt och volymen utökas med 15 miljoner kubikmeter per år. Förädlingsvärdet inom branschen höjs och gårdsbruksenheter arbetar för en god och hållbar skogsvård. Vidare tryggas naturskyddet på nuvarande nivå, och den lokala acceptansen för naturskyddsåtgärder stärks genom öppet samarbete och inkluderande beslutsfattande. Nationell och internationell rekreations- och naturturism främjas. Även med hjälp av näringar och kompetens som har samband med vattenbruk (blå bioekonomi) ökar den hållbara tillväxten. Målet är att integrera metoder som främjar biologisk mångfald och säkerställa ekologisk hållbarhet baserad på en skoglig bioekonomi. I detta sammanhang vill utskottet poängtera den betydelse som den nationella skogsstrategin 2025 har för skogsbruket. Strategin bygger på den skogspolitiska redogörelse som statsrådet lämnade riksdagen i februari 2014 (Statsrådets skogspolitiska redogörelse 2050). Riksdagen godkände redogörelsen enhälligt den 20 maj 2014 i enlighet med jord- och skogsbruksutskottets betänkande JsUB 5/2014 rd — SRR 1/2014 rd. Ett av strategins främsta mål är att skogarna ska användas på ett aktivt, ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart och mångsidigt sätt.

Utskottet konstaterar att ungefär två tredjedelar av Finlands förnybara energi har anknytning till skogsindustrin. När skogsindustrin växer ökar också mängden förnybar energi betydligt. Ökningen täcker in ungefär två tredjedelar av det behov av ökad användning av förnybar energi som gäller för hela Finland. Vidare bör produkter tillverkade av icke förnybara naturresurser allt mer kunna ersättas med produkter tillverkade av förnybara naturresurser. Exempelvis inom byggsektorn gäller det att allt starkare satsa på träbaserade hållbara lösningar, och träbyggande bör hållas framme också bland kriterierna för offentlig upphandling. Ur perspektivet för måluppfyllelsen för Agenda 2030 är det nödvändigt att det politiska beslutsfattandet stärker förutsättningarna för skogsbruket. När vår skogstillväxt även i fortsättningen överskrider skogsavverkningen och den naturliga avgången, kommer skogarnas och träbeståndets volym att öka i vårt land. Därmed ökar också kolpoolen i skogarna.

Med hänvisning till det som sägs ovan anser utskottet det vara viktigt att skogarna skyddas och naturvårdsåtgärder genomförs. Handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland (METSÖ) behöver stärkt finansiering för att dess mål ska kunna nås. Framför allt frivilligt skydd bör främjas.

Det är mycket viktigt att ta till vara de växande möjligheter som kretsloppsekonomin innebär, anser utskottet. Detta görs enligt redogörelsen bland annat genom att näringsämnen i områden som är känsliga i första hand med tanke på Östersjön och andra vattendrag tas tillvara i högre grad med målet att minst 50 procent av gödsel och kommunalt avloppsslam ska omfattas av en avancerad beredningsprocess före 2025, genom att återvinningsgraden för kommunalt avfall höjs till minst 50 procent, genom att bestämmelserna om återvinningsbaserade lösningar lättas upp och genom att det från och med 2025 inte längre är tillåtet att deponera återvinningsbart avfall samt genom att genomföra projekt och försök för att främja kretsloppsekonomi och återvinning. I fråga om gödsel anser utskottet det vara nödvändigt att åtgärderna är resurs- och kostnadseffektiva. I detta sammanhang understryker utskottet att också biogasproduktionen är förknippad med stora fördelar för kretsloppsekonomin. På lantgårdar har produktionen vissa fördelar som att omsättningen av

Utlåtande JsUU 6/2017 rd

näringsämnen blir effektivare, att utsläppen av växthusgaser sjunker, att hygien förbättras och att luktölagligheterna minskar.

Utskottet konstaterar att det i redogörelsen i anslutning till avsnittet om kretsloppsekonomi sägs att målet är att matproduktionen blir lönsammare och handelsbalansen förbättras med 500 miljoner euro.

Utskottet anser det vara mycket viktigt att kommunalt avloppsslam processas så att skadliga ämnen avlägsnas (läkemedelsrester, kosmetiska ämnen, brandkemikalier och andra skadliga kemikalier) och de näringsämnen som det innehåller kan användas för växter. Om gödsel kan spridas på ett hållbart sätt för att återvinnas direkt för produktion, behöver inte det i sig värdefulla gödselmedlet eller jordförbättringsmedlet bearbetas.

Utskottet vill särskilt uppmärksamma att jord- och skogsbruksministeriet har ett eget åtagande att skapa förutsättningar för primärproduktion och vidareförädling av inhemsk fisk för att finländarna ska få fisk som är producerad på ett hållbart och ansvarsfullt sätt. Målet är att öka produktionen av inhemska fiskeriprodukter på ett hållbart sätt, förbättra fiskresursernas tillstånd, förbättra samarbetet inom fiskerisektorn och med andra sektorer, exempelvis närmatsektorn, samt att hantera konflikter inom fiskerinäringen. Ytterligare ska insatserna enligt åtagandet stärka fiskens och fiskets hälso- och välbefinnandeffekter. Åtagandet följs varje år, och enligt uppföljningen har andelen inhemsk fisk av all fisk som finländarna äter redan ökat en aning från tidigare år. Här vill utskottet också betona möjligheterna för konkurrenskraftig fiskodling genom kretsloppsekonomi. Vidare framhåller utskottet att jord- och skogsbruksministeriets åtagande backas upp av att regeringen vill se återupplivningen av vandrande och utrotningshotade vandringfiskbestånd bland naturpolitikens spetsprojekt. Olika projekt stärker särskilt den naturliga reproduktionen hos älvarnas vandringfiskbestånd i lekområden.

Avslutningsvis

Utskottet konstaterar att det är av väsentlig vikt att genomförandet av redogörelsen följs upp, utvärderas och vidareutvecklas och att detta läggs till grund dels för att analysera effekter, dels för att visa var det behövs förändring. Uppföljningen får ändå inte bli alltför tungrodd, vilket kan medföra en onödig administrativ börda.

Utskottet uppmärksammar att målen för Agenda 2030, så som framgår av det föregående, är globala och gäller för alla länder i världen på lika grunder. Redogörelsen är en genomförandeplan som beskriver hur regeringen kommer att ta sig an uppgiften att genomföra det globala handlingsprogrammet. De nationella regeringarna spelar en central roll vid genomförandet av Agenda 2030 och har samtidigt ansvar för att programmet kan genomföras på ett framgångsrikt sätt. För att målen ska kunna nås behövs det djupare samarbete och partnerskap på det nationella planet och framför allt på det internationella planet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksministeriet föreslår

Utlåtande JsUU 6/2017 rd

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 30.3.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jari Leppä cent
vice ordförande Reijo Hongisto saf
medlem Markku Eestilä saml
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Teuvo Hakkarainen saf
medlem Lasse Hautala cent
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Jukka Kopra saml
medlem Susanna Koski saml
medlem Kari Kulmala saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Mats Nylund sv
medlem Tytti Tuppurainen sd
medlem Harry Wallin sd
medlem Eerikki Viljanen cent
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.

Utlåtande JsUU 6/2017 rd Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling styr Finland på vägen mot en hållbar utveckling. Handlingsprogrammet anger riktlinjer för en hållbar utveckling inom ekonomi, jämlikhet och jämställdhet, utbildning och miljö. Redogörelsen tar ställning till några frågor som är essentiella för jord- och skogsbruksutskottet, nämligen hållbart skogsbruk och hållbar bioekonomi, vandringsfiskar och ett koldioxidneutralt samhälle som mål.

Trots att intentionerna går i rätt riktning i regeringens redogörelse om handlingsprogrammet Agenda 2030, grundar sig fokusområde 1 – ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland – på regeringens klimat- och energistrategi, som inte är i linje med Parisavtalet, så som Servicecentralen för utvecklingssamarbete (Kepa rf) har konstaterat i sitt yttrande.

I utlåtandet förespråkar utskottet smidigare kriterier för användningen av skogsbiomassa. Medlemsländerna får dock inte tillåtas fastställa nationella referensnivåer eller beräkningsregler utan att det görs en extern bedömning av hur kolsänkan utvecklas i verkligheten. Att genom skogsavverkning minska den kolsänka som skogarna bildar är i ett klimatperspektiv lika ohållbart som att ge upphov till utsläpp. Dessutom betonar regeringen vikten av hållbart skogsbruk samtidigt som den har skurit ner finansieringen för Metso, som tryggar skogsnaturens mångfald.

I stället för att avverka mer skog bör man koncentrera sig på att nyttiggöra virke effektivare som produkter med hög förädlingsgrad. Det har vi sett exempel på när träfiber används i tyger och nya material eller glukosen i träråvara nyttiggörs inom läkemedelsindustri och kemisk industri.

I stället för att använda mer skogsbiomassa bör Finland i högre grad inrikta sig på hållbart nyttjande av biomassa från jordbruk. Studier har visat att halm, som är en biprodukt till spannmål, samt vall som växer med bidrag på trädesmark i kombination med djurspillning kalkylmässigt innehåller en betydande energipotential i Finland. Biogasproduktion baserad på biprodukter från lantgårdar är hållbar och förnybar energi, och produktionen kan vara en expanderingsmöjlighet för den utsatta näringsstrukturen inom jordbruket. Möjligheterna att nyttiggöra biomassa från åkarna kan också tillföra landsbygden och jordbruksföretagarna ny livskraft.

I stället för att ohållbart använda mer skogsbioenergi bör Finland satsa på decentraliserad småskalig produktion av förnybar energi och dess möjligheter när det gäller att uppnå koldioxidneutralitet. Som ett land med hög kompetens kan Finland vara ett föregångarland för cleantechlösningar inom förnybar energi. Exempelvis marknaden för sol- och vindenergi och möjligheterna där är betydande för Finland globalt sett.

Redogörelsen tar också ställning till fiskerifrågor, och även utskottet nämner vandringsfiskar. Det är viktigt att vandringsfiskbestånden stärks, men den fiskvägsstrategi som godkändes under den förra perioden bör påskyndas ytterligare.

Utlåtande JsUU 6/2017 rd

Finland bör snabbt vidta åtgärder för att de ambitiösa klimatmålen från Paris ska kunna nås. Programmet Agenda 2030 för hållbar utveckling innehåller bra riktlinjer för att uppnå koldioxidneutralitet och nå klimatmålen, men strävan måste vara att tillämpa allt hållbarare metoder som allt bättre beaktar och tryggar naturens mångfald.

Åtgärder för att stärka naturens mångfald och inrätta nya skyddsområden spelar en central roll när framtiden byggs upp enligt principen om hållbar utveckling. Dessa värden kan främjas exempelvis genom att nedskärningarna i finansieringen för programmet METSO, som visat sig vara bra och som bygger på frivilligt skydd, återtas och genom att finansieringen utökas betydligt.

Avvikande mening

Jag anser att framtidsutskottet bör beakta det som sägs ovan, när det utarbetar sitt betänkande.

Helsingfors 30.3.2017

Johanna Karimäki gröna